

NASLOVNICA

SADRŽAJ

INTERVJU S POVODOM

KRITIKA I...

MANIFESTACIJE

ESEJI

i... Begić Šulentić A; Begić A; Grundler E. Glazbene aktivnosti

i... Uzelac Z. Barokna preobrazba

i... Mhnjak J. Uloga knjižnica

i... Loinjak I. i Kriška M. Teozofija i apstrakcija

i... Lukić D. i Ratkovčić R. Performans Satana Panonskog

i... Kirchhoffer S. i Z. Brijunske kočije

i... Kuhar R. Pokret kao zvuk

i... [Buovac M. Prikaz i značaj knjige u svijetu filatelije](#)

IZDAVAŠTVO

Buovac Marin

marin.buovac@zd.t-com.hr

Prikaz i značaj knjige u svijetu filatelije

Sažetak: U ovom radu obrađuje se značaj knjige i kulture čitanja, koji su zabilježeni na filatelističkom materijalu Republike Hrvatske u vremenskom razdoblju od njezinog osamostaljenja pa zaključno do 2005. godine. U tom vremenskom odsječku pažnja će biti posvećena motivu određenih knjiga, koje su svakako od iznimnog značaja za hrvatsku povijest.

Ključne riječi: Knjiga, kultura čitanja, filatelija, Republika Hrvatska, povijest

Filatelija kao kulturno-povijesna djelatnost svakako obiluje motivima kojima odugovječuje pojedine spomenike kulture stanovitog kraja ili zemlje. Hrvatske poštanske marke kao svojevrsni medij prikazuju iznimno širok i bogat spektar tema. Tako su redom obrađivane teme iz povijesti (događaji i ličnosti iz bliže i dalje hrvatske i svjetske povijesti), prikazivane su hrvatske prirodne ljepote i turistička odredišta (planine, jezera, obala, otoci), gradovi, utvrde, amfiteatri, samostani, povijesno-kulturna baština, flora, fauna i paleontologija, šport (uspjesi momčadi ili pojedinaca, olimpijade, natjecanja), hrvatska likovna umjetnost (slikarstvo, kiparstvo, arhitektura – stvaratelji i djela), književnost (pisci i djela), glazba, filozofija, znanost, izumi, jezik, kulturne i znanstvene ustanove (muzeji, Matica, HAZU) i još mnogo drugih tema. Nisu se obrađivali samo domaći sadržaji, od kravate do Sabora, bile su zastupane i strane, odnosno, svjetske teme, od otkrića Amerike pa nadalje. Osim toga, svake je godine izdavana božićna marka, ponekad i dvije (za tuzemstvo i inozemstvo). U dotičnom moru povijesnih ili kulturnih odrednica svakako značajno mjesto u svijetu filatelije zauzima prikaz knjige, koja objedinjuje netom navedene značajke. Stoga će se u ovom članku obrađivati prikaz knjige na poštanskim markama Republike Hrvatske u periodu od njezinog osamostaljenja pa zaključno do 2005. godine. U tom vremenskom odsječku biti će pažnja posvećena motivu određenih knjiga, koje su svakako od velikog značaja za hrvatsku povijest. Opće je poznata činjenica da filatelistički materijal odlikuju prikazi najbitnijih kulturno-povijesnih pojava pojedine zemlje ili pokrajine. Svakako u tom smislu treba izdvojiti spomenuti prikaz knjiga, bez koje bi hrvatska kulturna povijest svakako bila znatno osiromašena. Osim pojedinih filatelističkih odrednica, u radu će većim dijelom biti zastupljen kulturno-povijesni značaj dotičnih referenata. Također na ovom uvodnom dijelu valja napomenuti kako se poštanske marke Republike Hrvatske tiskaju u tiskari Žrinski u Čakovcu, u kojoj se također brojne knjige različitog opusa i namjene. Naklada hrvatskih poštanskih maraka od ukupno 350.00 primjeraka dostatan je da čitavom svijetu poruči o bogatoj hrvatskoj kulturnoj prošlosti.^[1]

Prvi značajan spomen-prikaz djela *De essentiis* Hermana Dalmatinca upriličen je njegovom 850. obljetnicom poštanskom markom iz 1993. godine. Hrvatski znanstvenik Herman Dalmatinac rođen je početkom 12. stoljeća na prostoru središnje Istre. Nakon studija u poznatoj

neoplatonističkoj školi u Chartresu (Francuska) u tog vremena putuje do Bliskog Istoka, gdje dolazi o doticaj s arapskom znanosti i filozofijom. Godine 1138. počeo je prevoditi na latinski jezik s arapskoga mnoga arapska i starogrčka djela. Uz prevodilački rad Herman je pisao i izvorna djela, među kojima svakako treba spomenuti djelo *De essentiis*. U tom je dijelu Herman Dalmatinac izložio svoj filozofski, prirodno-filozofski i prirodno-znanstveni svjetonazor, koji je nastao kao spoj zapadnoeuropske tradicije i arapske prirodne filozofije. Stilizacijom znanstvenog opusa trajno je zabilježen njegov značaj kao prvog humanista hrvatske književnosti na filatelističkom materijalu.^[2] 500-godišnjica Senjske tiskare koja je 1494. objavila prvu knjigu na starohrvatskom jeziku i glagoljskom pismu također je upriličena poštanskom markom iz 1994. godine. Upravo Misal Senjske tiskare predstavlja vrhunac bogate glagoljaške pismenosti i književnosti, koja se stoljećima razvijala i njegovala na našim prostorima.^[3] Knjiga i pisana riječ se također štovala i u okviru pojedinih samostana, među kojima posebno treba istaknuti samostan na Visovcu. U okviru spomenutog samostana nalaze se mala knjižnica i arhiv s vrijednim knjigama i spisima, te zbirka u kojoj je izloženo crkveno ruho, posuđe, umjetničke slike, rariteti iz knjižnice i staro oružje.^[4] Stoga ne treba čuditi što je visovački samostan također svrstan u krug znamenitosti i spomenika kulture trajno odugovječeni na poštanskim markama Hrvatske.

Sl. 1. Prikaz knjige na filatelističkom materijalu RH, autor: Petar Strpić, 2005.

Svojevrsan spomenik kulture predstavlja ujedno Pavlinska pjesmarica iz 1644. godine, koja je sastavni dio rukopisnog Pavlinskog zbornika, koji se danas čuva u Nacionalnoj i sveučilišnoj biblioteci u Zagrebu. Dottična kompilacija različitih crkvenih tekstova, odnosno, liturgijskih pjesama na latinskom i kajkavskom književnom jeziku vrijedan je spomenik hrvatske kulture povijesti. Pavlinska pjesmarica prava je riznica liturgijskih pjesama koje su se pjevale u crkvama diljem sjeverne Hrvatske, nastalih još iz vremena hrvatskog srednjovjekovlja.^[5] Najznačajnije djelo Ivana Belostenca (1594-1675) je dvojezični latinsko-hrvatski rječnik *Gazophylacium*, koji je također značajan zbog svoje tronarječne (kajkavske, čakavske i štokavske) jezične koncepcije. Prigodom 400 godina rođenja Ivana Belostenca puštena je 1994. godine poštanska marka s prikazom naslovne stranice dotičnog rječnika u hrvatski poštanski promet.^[6] U sklopu obljetnice hrvatske znanosti značajna je marka s prikazom „Dikcionara“ Fausta Vrančića tiskanog 1595. godine u Veneciji. Spomenutom markom iz 1995. godine odugovječen je prikaz rječnika pet najuglednijih europskih jezika (*Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum, Latinae, Italicae, Germanicae, Dalmaticae et Hungaricae*), među kojim osim latinskog, njemačkog, talijanskog i mađarskog uvrštava i svoj materinji jezik, kojeg naziva dalmatinskim.

Sl. 2. Prikaz knjige na filatelističkom materijalu RH, autor: Petar Strpić, 2005.

Shodno zadanoj tematici veoma zanimljivu seriju iz iste godine predstavljaju dvije marke objedinjene pod nazivom *Hrvatske inkunabule*. Prva marka nominalne vrijednosti 1,40 kn predstavlja lekcionar fra Bernardina Splićanina (Drvodilica), prvu latiničku inkunabulu, tiskanu u gotičkoj grafiji 1495. godine u Veneciji.^[7] Druga marka nominalne vrijednosti 3,60 kn predstavlja prvu tiskanu knjigu čakavskog jezika na domaćem tlu iz 1496. godine pod nazivom *Spovid općena*.^[8]

Sl. 3. Prikaz knjige na filatelističkom materijalu RH, autor: Petar Strpić, 2005.

Prigodom 900. godine Većeneginog iluminiranog evanđelistara izdana je 1996. godine poštanska marka. Samostan benediktinki Svete Marije u Zadru utemeljen je u 10. stoljeću, ali svoj sadašnji oblik i izgled dobiva 1066. godine u doba opatice Čike, sestre kralja Petra Krešimira IV i majke Većenege, koja ju je naslijedila na mjestu opatice. Za vrijeme tih dviju opatica samostan je doživio svoj veliki procvat i u njihovo doba nastalo je više liturgijskih knjiga. To su: Zadarski kartular Svete Marije, Čikin brevjar, koji se čuva u Budimpešti u knjižnici Mađarske akademije, i Većenegin evanđelistar, koji se danas čuva u Oxfordu. Evanđelistar je pisan na pergamentu, a ima ukupno 196 listova veličine 285 x 190 mm. Pisan je beneventanom, pismom koje je u Dalmaciju došlo iz Beneventa u Italiji, a bio je u uporabi od 10. do 13. stoljeća. Nekoliko listova pisano je goticom, ali oni su naknadno uneseni u evanđelistar. Sadašnji uvez u kožu potječe iz 18. stoljeća. Također sa zadarskog područja potječe dominikanski kodeks *Red i zakon* iz 1345. godine, čime je ujedno obilježena 600. obljetnica visokoškolske nastave u Hrvatskoj. 600. obljetnicu rođenja Gutenberga također predstavlja poštanska marka iz 1997. godine, čime je prigodno otisnut zrcalni otisak slova njegovog prezimena na spomenutoj marki.^[9] Povodom 300. obljetnice rođenja i 250. obljetnice prvog izdanja njegova *Cvita* Matija Grabovac, pjesnikov otac, doselio je nakon poraza Turaka pod Bečom 1683. u vrljički kraj, u Podosoj, gdje se 1697. rodio Filip. Pretpostavlja se da je prve nauke učio u visovačkom samostanu, nakon čega je stupio u franjevački red.

Sl. 4. Prikaz knjige na filatelističkom materijalu RH, autor: Petar Strpić, 2005.

U svojoj zbirci hrvatskih sastavaka *Cvit razgovora naroda i jezika iliričkoga aliti rvackoga*, gdje u prvom djelu daje religiozno - moralne pouke u stihu i u prozi, Grabovac je u drugom dijelu, opisujući neke aktualne događaje u svom zavičaju, prikazao težak položaj svoga hrvatskog življa pod mletačkom vladavinom, koji žive gore nego da je pod Turcima. Grabovac je svoj *Cvit* pisao u prozi i u stihu, upotrebljujući u religioznim pjesmama osmerački dvostih, tipičan stil srednjovjekovne pučke poezije, ali kad je u drugom dijelu pjevao o junačkoj prošlosti nametao mu se epski deseterac usmene poezije.^[10] Povod 450. obljetnice rođenja Jurja Barakovića (1548-1628) izdana je poštanska marka koja prikazuje naslovnicu njegove *Vile Slovinke*.^[11] Vrlo važan izvor za poznavanje srednjovjekovne hrvatske povijesti pruža nam djelo Tome Arhidakona Splitsanina (1200- 1268) pod nazivom *Historia Salonitana*, u kojem je opisana povijest solinske i splitske crkve od njezina osnutka, utemeljenja kršćanstva, pa zaključno do 1266. godine.^[12] Stoga je povodom 800. obljetnice njegova rođenja izdana marka u vidu stilizacije imena autora prema rustikalnoj kapitali.

Sl. 5. Prikaz knjige na filatelističkom materijalu RH, autor: Petar Strpić, 2005.

Cjelokupnim svojim radom i zalaganjem Juraj Rattkay (1613. - 1666.) predstavlja autentični izdanak hrvatskog plemstva. Isusovac, profesor fizike i metafizike u zagrebačkoj gimnaziji i zagrebački kanonik, suborac bana Ivana Draškovića u borbama protiv Turaka (1641.) i Petra Zrinskog u Tridesetogodišnjem ratu, kandidat za biskupa zagrebačkog (1648.), da bi na kraju, degradiran, umro kao župnik sv. Ivana u Novoj Vesi iznad Kaptola. Rattkay je prije svega i više od svega bio povjesničar, pisac prve i vrlo opsežne povijesti Hrvatske i to na latinskom jeziku *Memoria regum et banorum Regnorum Dalmatiae, Croatiae & Slavoniae ab origine sua usque ad praesentem annum 1652. deducta*.^[13] Upravo je spomenuto djelo izdano 2002. godine na marki nominalne vrijednosti 2,50 kn u seriji pod nazivom *Znameniti Hrvati – IV*. Vrijednu i po mnogima najljepšu glagoljašku knjigu napisanoj hrvatskim pismom predstavlja Hrvojev misal, kojeg je 1404. napisao glagoljaški pisar Butko, možda u Zadru, za bosanskoga vojvodu i splitskoga hercega Hrvoja Vukčića Hrvatinića. Hrvojev Misal je napisan glagoljicom, dvostupačno na 247 pergamentnih listova sadržavajući 94 iluminacije, 380 obojenih inicijala (od kojih su neki pozlaćeni) te mnoštvo manjih inicijala, a također i nekoliko notnih zapisa pa je osobito važan za povijest umjetnosti. Još od 15. stoljeća se taj biser hrvatske glagoljaške kulture čuva u muzeju i knjižnici Topkapi Saray u Carigradu.^[14] Stoga je prigodom 600. obljetnice Hrvojeva Misala upriličena poštanska marka iz 2003. godine sa prikazom minijature Kriste i Samarićanke, odnosno, Dioklecijanove palače u pozadini. Za razliku od Hrvojeva misala, hrvatsko glagoljskog rukopisa, koji je dobio ime po uglednom bosanskom velikašu, hercegu splitskom, Hrvoju Vukčiću Hrvatiniću, Hvalov rukopis, ćirilski kodeks, također napisan za vojvodu Hrvoja, dobio je u znanosti ime po pisaru koji ga je 1404. napisao. Doduše, u Misalu se na dva lista jasno očituje vlasništvo: jedna minijatura prikazuje Hrvoja Vukčića Hrvatinića sa zastavom u ruci, na prekrasnom bijelom konju u trku, a na drugom je listu njegov grb i titulacija na latinici, latinskim jezikom: *Arma domini Chervoe ducis Spalatensis*. Oba ova dragocjena kodeksa napisana su u isto vrijeme, na samom početku 15. stoljeća. Misal na glagoljici, kao i Hvalov zbornik na ćirilici zapadnih, bosanskih odlika, kakve susrećemo u rukopisima 15. stoljeća, ostaci su mnogo bogatije

književne baštine u Bosni, a Hvalov zbornik je i svjedočanstvo visoke pisane kulture koja se njegovala u krilu Crkve bosanske. Danas se spomenuti zbornik čuva u Sveučilišnoj knjižnici u talijanskoj Bologni. Dotični zbornik također je dobio svoje zasluženno mjesto u skupini knjiga značajnih za hrvatsku kulturu povijest obilježenih na poštanskim markama Republike Hrvatske (iz 2004. godine).^[15]

Sl. 6. Prikaz knjige na filatelističkom materijalu RH, autor: Petar Strpić, 2005.

Iz iste godine potječe još jedna serija poštanskih maraka pod nazivom *Znameniti Hrvati* unutar koje vrijedi izdvojiti nekoliko primjeraka. Posebnu pažnju zauzima marka nominalne vrijednosti 2,30 kn s prikazom oca hrvatske povijesne znanosti Ivana Lučića – Luciusa Trogiranina i njegovog djela *De regno Dalmatiae et Croatiae* - O kraljevstvu Dalmacije i Hrvatske.^[16] Jednaku važnost valja pridati poštanskoj marki sa prikazom naslovnice prve gramatike hrvatskog jezika Bartola Kašića iz 1604. godine. Kad je u Rimu 1599. osnovana Akademija ilirskoga (hrvatskoga) jezika, Kašić u njoj podučava hrvatski jezik, a po nagovoru poglavara sastavlja i gramatiku, tiskanu 1604., kao *Institutiones linguae illyricae libri duo* - Osnove ilirskoga jezika u dvije knjige. Treća knjiga vjerojatno je trebao biti rječnik koji je Kašić imao u rukopisu već 1599. godine, ali nije bio tiskan.^[17] Kao nastavak serije zamišljeno ističe se marka sa prikazom fra Andrije Kačića Miošića, pjesnika i pučkog prosvjetitelja iz 18. stoljeća. Andrija Kačić Miošić ostaje poznat i priznat prvenstveno kao autor knjige *Razgovor ugodni naroda slovinskoga* iz 1756. godine.^[18] Njezino drugo izdanje, iz 1759., prošireno i dopunjeno postalo je najomiljenijom knjigom u Hrvata te se ubrzo proširila po cijelom hrvatskom prostoru, i tamo gdje su Hrvati živjeli – u Bosni i Hercegovini, u Ugarskoj, u Srijemu, u Istri. Do 1836. knjiga je tiskana deset puta; njezini su dijelovi prevedeni i tiskani na latinskom, ali i na slavenosrpskom. U cjelini ili dijelovima *Razgovor* je do danas izdan više od pedeset puta.^[19]

Sl. 7. Prikaz knjige na filatelističkom materijalu RH, autor: Petar Strpić, 2005.

BIBLIOGRAFIJA:

1. Antoljak, Stjepan. *Izvori za historiju naroda Jugoslavije, Srednji vijek*. Filozofski fakultet, Zadar 1978.
2. Bogović, Mile. „Senjska glagoljska baština“. U: *Senjski zbornik*, 35/2008. Gradski muzej Senj - Senjsko muzejsko društvo, Senj, str. 11-26.
3. Dragić, Marko. „Zbilja o Janku Sibirjaninu u *Razgovoru ugodnom* i tradiciji“. U: *Zadarska smotra*, vol. LIX/2010, no. 1-2. Matica hrvatska, Zadar, str. 99 – 134.
4. Janeković Roemer, Zdenka. „Posrednici spasenja: Senjska Spovid općena iz 1496. godine“. *Istarski povijesni biennale*, 2/2007. Pučko otvoreno učilište Poreč, Zavičajni muzej Poreštine; Pazin: Državni arhiv, Pula : Filozofski fakultet, Poreč, str. 131-146.
1. *Jurju Barakoviću o tristopedesetoj obljetnici smrti*, Posebno izdanje Zadarske revije, Narodni list, Zadar, 1979.
2. Prosperov Novak, Slobodan. *Povijest hrvatske književnosti*, sv. 1. Marjan tisak, Split 2004.
3. Strpić, Petar. *PS katalog, Poštanske marke Hrvatska 2005: Država Slovenaca, Hrvata i Srba 1918.-1919; Nezavisna Država Hrvatska 1941.-1945; Republika Hrvatska 1991.-2009*. Lokas dizajn, Zagreb 2005.
4. Švelec, Franjo. „Pouka i poruka Grabovčeva *Cvita razgovora*“. U: *Radovi*. Filozofski fakultet u Zadru, no. 21 – 22/1983. Filozofski fakultet, Zadar 1983, str. 163–178.
5. Tomasović, Mirko. Marko Marulić i Lekcionar fra Bernardina Splićanina Drvodilića, *Colloquia Maruliana*, vol. XI / 2002. U: *Književni krug*, Split, str. 323-331.
6. Kapitanović, Vicko. „Visovački školski priručnici XVI.–XVIII. stoljeća“. U: *Visovački zbornik* (ur. Miroslav Ivić i Šime Samac). Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja i Franjevački samostan, Split – Visovac 1997., str. 309 – 328.

7. Konflikt, Lucija. „Pregled istraživanja doprinosa pavlina hrvatskoj glazbenoj umjetnosti“. U: *Cris*, vol. XII/2010, no. 1. Povijesno društvo Križevci, Križevci, str.55 – 169.
8. Korade, Mijo. „Gazophylacium (1740.) Ivana Belostenca u kontekstu razvoja nacionalne i humanističke svijesti u Hrvata 17. i 18. stoljeća“. U: *Gazophylacium X/2005*, vol. 1, no. 2. Pinta, Udruga za očuvanje, obnovu i korištenje kulturnog blaga Hrvatske, Zagreb, str. 125-131.
9. Kurelac, Miroslav. *Ivan Lučić Lucius: otac hrvatske historiografije. Školska knjiga, Zagreb 1994.*
10. Kutleša, Stipe. „Croatian Philosophers I: Hermann of Dalmatia (1110 – 1154)“. U: *Prolegomena*, vol. 3/2004, no. 1. Udruga za promicanje filozofije, Zagreb, str. 57-71.
11. Musa, Šimun. „Andrija Kačić Miošić i njegovi prosvjetiteljski i jezični prinosi“. U: *Croatica et Slavica Iadertina*, vol. 2/2007. Sveučilište u Zadru, Zadar, str. 249 – 258.

BOOKS SHOWN IN THE WORLD OF PHILATELY

Abstract: This paper deals with the importance of books and reading culture which have been recording in the philatelic materials of the Republic of Croatia. The materials range from the time period of Croatia's independence and date no later than the year 2005. Attention, during that time period, will be given to certain books which are certainly of great importance for Croatian history.

Keywords: book, reading culture, philately, Republic of Croatia, history

- [1] Napomena: Opis pojedinih referenata u predstojećem tekstu također sam temeljio na informacijama iz PS kataloga, kao i pojedinim programima dotičnih poštanskih maraka (Hrvatska pošta), koje dobivamo u filatelističkom klubu u Zadru, čiji sam član više od desetak godina. Strpić, Petar. *PS katalog, Poštanske marke Hrvatska 2005: Država Slovenaca, Hrvata i Srba 1918.-1919; Nezavisna Država Hrvatska 1941.-1945; Republika Hrvatska 1991.-2009.* Lokas dizajn, Zagreb 2005.
- [2] Prosperov Novak, Slobodan. *Povijest hrvatske književnosti*, sv. 1. Marjan tisak, Split 2004., str. 13-14; Kutleša, Stipe. „Croatian Philosophers I: Hermann of Dalmatia (1110 – 1154)“. U: *Prolegomena*, vol. 3/2004, no. 1. Udruga za promicanje filozofije, Zagreb, str. 57-71. Dotična poštanska marka je izdana u arcima od ukupno 20 maraka.
- [3] Bogović, Mile. „Senjska glagoljska baština“. U: *Senjski zbornik*, 35/2008. Gradski muzej Senj - Senjsko muzejsko društvo, Senj, str. 11- 26.
- [4] Kapitanović, Vicko. „Visovački školski priručnici XVI.–XVIII. stoljeća“. U: *Visovački zbornik* (ur. Miroslav Ičić i Šime Samac). Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja i Franjevački samostan, Split – Visovac 1997., str. 309 – 328.
- [5] Konflikt, Lucija. „Pregled istraživanja doprinosa pavlina hrvatskoj glazbenoj umjetnosti“. U: *Cris*, vol. XII/2010, no. 1. Povijesno društvo Križevci, Križevci, str. 55 – 169.
- [6] Korade, Mijo. „Gazophylacium (1740.) Ivana Belostenca u kontekstu razvoja nacionalne i humanističke svijesti u Hrvata 17. i 18. stoljeća“. U: *Gazophylacium X/2005*, vol. 1, no. 2. Pinta, Udruga za očuvanje, obnovu i korištenje kulturnog blaga Hrvatske, Zagreb, str. 125-131.
- [7] Tomasović, Mrko. Marko Marulić i Lekcionar fra Bernardina Splićanina Drvodilčića, *Colloquia Maruliana*, vol. XI / 2002. U: Književni krug, Split, str. 323-331.
- [8] Janeković Roemer, Zdenka. „Posrednici spasenja: Senjska Spovid općena iz 1496. godine“. *Istarski povijesni biennale*, 2/2007. Pučko otvoreno učilište Poreč, Zavičajni muzej Poreštine; Pazin: Državni arhiv; Pula: Filozofski fakultet, Poreč, str. 131-146.
- [9] Johannes Gutenberg je sredinom XV. stoljeća pomičnim slovima otvorio vrata novoj, jeftinijoj proizvodnji knjiga, a time i uspješnu širenju i prodoru znanosti. Grad Zagreb grad je prijatelj njemačkom gradu Mainzu, Gutenbergovom rodnom gradu, zasluga je to i Johannesu Gutenbergu. Usporedi: Prosperov Novak, Slobodan (bilj. 2), str. 63 - 64.
- [10] Šelec, Franjo. Pouka i poruka Grabovčeva „Cvita razgovora“, no. 21 – 22, (1983): 163 – 178; Prosperov Novak, Slobodan (bilj. 2), str. 210 – 211. <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=13>
- [11] Usporedi: *Jurju Barakoviću o tristopedesetoj obljetnici smrti*, Posebno izdanje Zadarske revije, Narodni list, Zadar, 1979; Prosperov Novak, Slobodan (bilj. 2), str. 114 – 115.
- [12] Antoljak, Stjepan. *Izvori za historiju naroda Jugoslavije, Srednji vijek*. Filozofski fakultet, Zadar 1978., str. 27 – 29.
- [13] Prosperov Novak, Slobodan (bilj. 2), str. 144. <http://www.matica.hr/vijenac/vij207.nsf/AllWebDocs/ZnamenitiHrvati>
- [14] <http://www.nsk.hr/Info.aspx?id=175&hid=458>
- [15] <http://www.hercegbosna.org/kultura/hvalov-zbornik/hvalov-zbornik-137.html>
- [16] Kurelac, Miroslav. *Ivan Lučić Lucius: otac hrvatske historiografije. Školska knjiga, Zagreb 1994.* Spomenuto djelo, koje je po prvi put tiskano u Amsterdamu 1666. godine, obrađuje vremenski period od prapovijesti pa do 15. stoljeća.
- [17] <http://www.ihj.hr/oHrJeziku-bartol-kasic-Institutiones-linguae-Illyricae.html>
- [18] Usporedi: Musa, Šimun. „Andrija Kačić Miošić i njegovi prosvjetiteljski i jezični prinosi“. U: *Croatica et Slavica Iadertina*, vol. 2/2007. Sveučilište u Zadru, Zadar, str. 249 – 258.
- [19] Usporedi: Dragić, Marko. „Zbilja o Janku Sibinjaninu u Razgovoru ugodnom i tradiciji“. U: *Zadarska smotra*, vol. LIX/2010, no. 1-2. Matica hrvatska, Zadar, str. 100; <http://www.nsk.hr/Info.aspx?id=175&hid=153>.